

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD 1934 GODINE

KNJIGA 3

XL REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 21 JUNA 1934 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

Potpredsednik

Dr. KOSTA POPOVIĆ

Sekretar

MILAN MRAVLJE

Prisutni su g.g. Ministri: Pretsednik Ministarskog saveta Nikola T. Uzunović, Ministar pravde Božidar Maksimović, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja dr. Fran Novak.

POČETAK U 12 ČASOVA.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XXXIX redovnog sastanka;

2 — Saopštenje o podnošenju od strane Ministara inostranih poslova i finansija predloga Zakona o konvenciji o likvidaciji poreza i da bi se izbeglo dvostruko oporezivanje za vreme od 3 novembra 1918 do 31 decembra 1932 godine u smislu čl. 43 opštih sporazuma o izvršenju Rapalskog ugovora sa završnim protokolom;

3 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Svetislava Hodere na Ministra unutrašnjih poslova o zloupotrebi vlasti od strane sreskog načelnika Sreza podgoričkog Ljub. Cemovića; Dragutina Perka na Ministra finansija o neisplaćivanju penzijskih prinaldežnosti penzionisanim službenicima Železničke direkcije sa teritorije ljubljanske direkcije; dr. Marka Kožula na Pretsednika Ministarskog saveta o višegodišnjem nezdravom kreditnom poslovanju novčanih zavoda i privatnih poverilaca i odbijanje prvenstva;

4 — Otsustva narodnih poslanika.

Govornici: Pretsednik Ministarskog saveta Nikola T. Uzunović.

Dnevni red: Produženje pretpesa izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o sudskom vanparničnom postupku i predloga uvodnog zakona za Zakon o sudskom vanparničnom postupku.

Govornici: Izvestilac Milivoje Perić, izvestilac Nikola Sokolović.

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Otvaram XL redovni sastanak Narodne skupštine. Izvolite čuti zapisnik XXXIX redovnog sastanka.

Sekretar Milan Mravlje pročitao zapisnik XXXIX redovnog sastanka.

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima li ko kakvu primedbu na zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik je primljen.

Izvolite čuti zakonske predloge.

Sekretar Milan Mravlje (saopštava): G. g. Ministar inostranih poslova i Ministar finansija podnose Skupštini na rešenje predlog zakona o konvenciji o likvidaciji poreza i da bi se izbeglo dvostruko oporezivanje za vreme od 3 novembra 1918 do 31 decembra 1932 godine u smislu čl. 43 opštih sporazuma o izvršenju Rapalskog ugovora sa završnim protokolom, zaključenoj i potpisanoj u Rimu, 26 aprila 1924 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije. (Vidi prilog).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ovaj će se predlog zakona uputiti Odboru za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,

Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar Milan Mravlje (saopštava): G. Svetislav Hodera, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o zloupotrebi vlasti od strane sreskog načelnika Sreza podgorickog g. Ljub. Cemovića (Vidi prilog);

G. Dragutin Perko, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra finansija o neisplacivanju penzijskih prinadležnosti penzionisanim službenicima Zeljezničke direkcije na teritoriji Ljubljanske direkcije (Vidi prilog);

G. dr. Marko Kožul, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o višegodišnjem nezdravom kreditnom poslovanju novčanih zavoda i privatnih poverilaca i traži da joj se prizna prvenstvo (Vidi prilog).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Reč ima g. Predsednik Ministarskog saveta da se izjasni u ime Kraljevske vlade da li prima traženo prvenstvo.

Predsednik Ministarskog saveta Nikola T. Uzumović: Kraljevska vlada ne prima traženu hitnost.

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Kraljevska vlada ne prima prvenstvo, prima li Skupština traženo prvenstvo? (Ne prima). Prvenstvo nije primljeno.

Izvolite čuti odsustva gospode narodnih poslanika.

Sekretar Milan Mravlje (saopštava): G. Vjekoslav Spindler, narodni poslanik, moli nedelju dana odsustva zbog bolesti.

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Odobrava li Skupština traženo odsustvo? (Odobrava). Odsustvo je odobreno.

Prelazimo na dnevni red. Prva je tačka dnevnog reda: Produženje pretresa izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o sudskom vanparničnom postupku i predloga uvodnog zakona za Zakon o sudskom vanparničnom postupku.

Reč ima izvestilac g. Milivoje Perić.

Milivoje Perić: Gospodo narodni poslanici, ovaj zakonski projekat valja pozdraviti iz dvostrukih pobuda. Prvo, što on znači po svojim novinama jedan napredak u vanparničnom zakonodavstvu. Drugo, što se njime vrši izjednačenje vanparničnog prava na svima pravnim područjima Jugoslavije. Naše ujedinjenje u jednu državu izaziva potrebu za izjednačenjem zakona; jer političko ujedinjenje, ako se uspešno ne bi provelo duhovno i kulturno ujedinjenje, bilo bi bez ikakvog stvarnog značaja. Ujednačeni zakoni stvaraju uslov za jedinstveni pravni život, a jedinstveni pravni život jeste sredstvo i put koji odvodi duhovnom i kulturnom ujedinjenju. Zato, gospodo, svi oni pravници, koji su na poslu izjednačenja jugoslovenskog zakonodavstva radili, zaslužuju svaku hvalu i priznanje.

Gospodo, imamo dvojako pravosuđe: parnično i vanparnično. Parničnom je zadatak: da iskrse sporove između građana rešava izricanjem presuda i da se stara da se izrečene presude izvrše. Vanparnično pravosuđe bavi se stvarima koje nisu postale sporne i trudi se, sretstvima koja mu stoje na raspoloženju, da do spora ne dođe. Gospodo, sporovi su bili, jesu i ostaće uvek veliko socijalno zlo naše ljudske zajednice. Sporovi pokazuju da ljudi nisu dobri, da ne rade pravo i da ne žele da se drže velikog načela hrišćanske etike: da ne čine drugom ono što ne žele da drugi njima čine. Presuda uvek, ma kakva bila, ostavlja žaoku koja stvara i održava više ili manje trajno neraspoloženje među građanima. Državi je

cilj i zadatak da građani, koliko je moguće više žive u slozi i ljubavi. Vanparnično pravosuđe, sretstvima kojima raspolaže, trudi se da predupredi sporove, da ljubav i slogu koja je velika moralna spona za narod i za ljudsku zajednicu što više održi. Za to od dve pravosudne grane ona, vanparnično pravosuđe, je lepša. Tu se ogleda plemenita delatnost sudije u ukazivanju zaštite nesvojevoljnih lica, a to su deca koja su ostala bez roditeljske vlasti i staranja, oni nesrećnici koji su ogrezli u poroku pijanstva ili su se odali ponoku raspikućstva, oko davanja uputstva pojedincima da bi njihova pravna delatnost svagda bila u saglasnosti sa zakonom i najzad daje pravnu pomoć u pravnim poslovima građana.

Gospodo, ako bismo pravili razliku između srpskog vanparničnog prava i vanparničnog prava koje ova dva projekta treba da izvedu, bili bi u stanju da učinimo sledeće razlike. Prva bi se razlika ticala zakonodavne i pravne koncentracije i sistematike. Srpsko vanparnično pravo nije bilo okupljeno u jednom zakonu, iako se najveći broj njegovih odredaba kojima se regulisava to pravo, nalazi u nespornim pravilima. Starateljsko pravo bilo je izloženo u Zakonu o starateljstvu, a ostale odredbe srpskog vanparničnog prava rasute su u raznim zakonima. Za razliku od takvog stanja koje vlada u srpskom vanparničnom pravu, ova dva projekta vrše koncentraciju sviju odredaba koje regulišu vanparničnu materiju, i tako će se omogućiti u primeni, da se oni koji se budu morali služiti njime, brže i lakše snalaze.

Druga razlika tiče se nadležnosti. Srpsko vanparnično pravo nije imalo posebnih odredaba o nadležnosti. Odredbe o nadležnosti parničnog postupka vredele su i za vanparnično pravo. I ako ne mogu da se konstatuju velike teškoće od toga, ipak posebni propisi koji se nalaze u projektu vanparničnog postupka otkloniće svaki nesporazum sa te strane.

Treća razlika tiče se prethodnih ili prejudicialnih pitanja. Prethodna pitanja se mogu ticati prava pravnih odnošaja i pravno-važnih činjenica.

U vanparničnoj raspravi po srpskom vanparničnom pravu, rasprava će se, čim se naiđe na kakav spor bilo o pravu ili pravnom odnošaju — ili pravno-važnoj činjenici, vanparnična rasprava zaustaviti, i onda se jedna stranka zainteresovana upućuje na redovan put parnice, i dok se parnica ne okonča, nije se mogla ni okončati ni vanparnična rasprava. Kako je parnica, često puta vodena više godina, to se i vanparnična rasprava za to vreme nije mogla okončati.

Po projektu vanparnični sud je dužan sve sporove o pravu i pravnim odnošajima bezuslovno i da raspravi sredstvima vanparničnog postupka. Što se tiče iskrsllog spora o kakvoj pravno-važnoj činjenici, po projektu je ovlašćen vanparnični sud da, ako je moguće tu raspravu okonča sredstvima vanparničnog postupka, te na taj način pitanje o sporno važnim činjenicama izvede na čistinu. Ako sredstvima vanparničnog postupka, ta sporna pravno-važna činjenica ne može da se izvede na čisto, samo u tom slučaju vanparnični sud je ovlašćen da jednog učasnika u vanparničnom postupku uputi na parnicu. Očigledno da ova razlika ide u korist projekta. Sa njome se ubrzava vanparnični rad. Brzina rasprave treba uopšte da bude odlika dobrog postupka. Tu odliku ovaj projekat, kao svoju dobru stranu, svakako ima.

Četvrta razlika odnosi se na ferijalne stvari. Po srpskom vanparničnom postupku i pravu sve nesporne, vanparnične stvari bile su ferijalne. Po § 511

tač. 10 gr. s. p. sve nesporne stvari rešavale su se u toku velikog sudskog odmora. Po ovom projektu vanparničnog postupka, samo izvesne tačno određene vanparnične stvari rešavaće se ferijalno, odnosno kao ferijalne.

Peta razlika tiče se pravnog leka. Srpski vanparnični postupak odnosno srpsko vanparnično pravo zna samo za jedan pravni lek, a to je žalba protiv odluke prvostepene vanparnične vlasti na drugostepenu vlast, a to je na apelacioni ili kasacioni sud. Odluka drugostepenog suda pravomoćna je. Po ovom projektu međutim nije tako. Po ovom projektu imamo dva pravna sretstva, dve žalbe i prema tome tri vanparnične vlasti. Na odluku prvostepene vanparnične vlasti može se izjaviti žalba drugostepenoj vanparničnoj vlasti. A na odluku drugostepene vanparnične vlasti može se izjaviti žalba na trećestepeni vanparnični sud.

Ovaj novi projekat sem toga poznaje još jedno vanparnično sretstvo. Kada su u pitanju nesvojevlasna lica, pa odluka drugostepene vlasti ne bi bila povoljna za nesvojevlasna lica, onda je prvostepeni vanparnični sud vlastan da sa svojim mišljenjem sprovede tu odluku kasacionom sudu i traži da kasacioni sud po dužnosti ispravi ovu odluku drugostepenog suda.

Na ovaj način data je po zvaničnoj dužnosti mogućnost da se nepravilne i nepravedne odluke drugostepene vlasti na štetu nesvojevlasnih lica isprave.

Kao šesta razlika je pitanje troškova. Određbu o troškovima nije imalo srpsko vanparnično pravo. Troškove je podnosilo lice koje ih je činilo, bez obzira da li je to lice krivo za radnje koje su te troškove proizvele ili nije krivo. Projekat predviđa odredbe po kojima će biti obavezno da snosi troškove ono lice, koje je te troškove skrivilo u vanparničnoj raspravi. Očigledno da je to jedan pravedniji način uređenja materije koja se tiče troškova.

Kao sedma razlika jeste ocena dokaza. U Srbiji je važno načelo zakonske teorije dokaza. Ono je bilo sprovedeno u građansko-sudskom postupku. Odredbe građansko sudskog postupka, kao parničnog postupka, subsidijarno su vredele i za vanparnični postupak. Prema tome načelo zakonskog dokazivanja jeste načelo koga se morao držati sudija u vanparničnoj raspravi po srpskom vanparničnom postupku. Ovaj projekat predviđa međutim načelo slobodne ocene dokaza. Razlika je jasna. Po srpskom vanparničnom pravu, sudija je morao da primi nešto za istinito i tačno, i ako je njegovo uverenje protivno. Po sadašnjem vanparničnom pravu, sudija će primati za istinito i tačno sve ono što odgovara njegovom prisnom uverenju. Ali, i ako postoji ta slobodna ocena dokaza, ipak ona nije neograničena. Sudija u vanparničnoj raspravi dužan je uvek da primi za istinito ono što se krivičnom presudom kao takvo oglasilo. Drugo, sudija u vanparničnoj raspravi obavezan je da primi za istinito onu izjavu koju su stranke potpisale i izdale. Razlika je tu u pogledu dokaza između takve rasprave po srpskom vanparničnom pravu i po projektu. Po srpskom vanparničnom pravu sadržina takve isprave morala se primiti bezuslovno kao dokaz. Dok u projektu zavisice od rezultata sveukupnog dokaza, da li će se i kolika vrednost sadržini same isprave pridavati.

U drugom delu kod zaostavština imamo jednu novinu u projektu, novina u pogledu srpskog vanparničnog prava. Ta se novina tiče ustanove sudskih

poverenika za sastavljanje smrtovnica. Smrtovnice kod nas po dužnosti u Srbiji sastavljale su opštinske uprave. Tu dužnost su vršile besplatno. I do sada nikakve zamerke u tom pravcu nisu mogle biti učinjene. Taj posao raden je po jednom određenom i utvrđenom formularu. Opštinska uprava imala je da popuni tačno taj formular i kad je formular popunjen, onda se ispunjuju zakonski zahtevi. Tu su prikupljeni svi potrebni elementi da se rasprava o zaostavštini učini. Projekat predviđa ovu ustanovu kao moguću, eventualnu, fakultativnu. To će biti lica koje sudovi budu odredili, koji će imati zadatak da izvrše popunjavanje i sastavljanje smrtovnice uz nagradu koju treba da odredi Ministarstvo pravde. Gospodo, mada uvažavamo da će biti i takvih slučajeva gde je potrebno da dođu i da sastavljaju smrtovnice iskusniji ljudi, posvećeniji tome poslu nego što je opštinska uprava, ipak iz obzira na načelo jeftinoće postupka ne bih radi pravosuda mogao biti za ovu stvar, jer bi to značilo jedan nov namet. Gospodo, u delu starateljstva projekat zavodi izvesnu novinu. Tako, prvo za razne oblike starateljstva projekat ima razne nazive. U srpskom vanparnično-starateljskom pravu svi oblici starateljstva, bez obzira kakvu su posebnu funkciju pojedini staratelji imali, imaju samo jedan jedini naziv a to je staratelj. Tako u srpskom starateljskom pravu ranije nije bilo. Do zakona o starateljstvu od 1872, dok je bio na snazi § 157 Građanskog zakonika, znalo se za tu razliku. Ta razlika bila je povučena posebnim nazivima. Tako u § 157 staratelj koji se imao brinuti o maloletnoj deci zvao se tutor. Staratelj za ostala nesvojevlasna lica zvao se prosto staratelj; a onaj koji je imao tačno određen krug poslova zvao se zastupnik ili punomoćnik. Projekat pravi tu diferenciju dosledno i daje tačno određen termin tako kad se kaže isti, onda se potpuno tačno zna na šta se odnosi. Tako projekat zna za štitnika. To je staratelj maloletne dece. Dalje projekat zna za skrbnika, to je staratelj za punoletna lica, kojima je potpun oduzeta svojevlast. Punoletna lica koja su pod starateljstvom sa dejstvom potpunog oduzimanja svojevlasti. Dalje, projekat zna za pomoćnika, a to je staratelj za sva punoletna lica, kojima je delimično oduzeta svojevlast. I, najzad projekat zna za privremenog pomoćnika, a to je staratelj za ona punoletna lica, protiv kojih se vodi postupak za oduzimanje svojevlasti. Dakle, gospodo, imamo četiri naziva, od kojih svaki posebice označava odelitu funkciju staratelja u pravu.

Gospodo, po srpskom starateljskom pravu lice zbog duševne bolesti i nemoći moglo je biti stavljeno pod starateljstvo i samo jedino sa dejstvom potpunog oduzimanja svojevlasti. Lice, koje je bilo stavljeno pod starateljstvo zbog duševne nemoći ili bolesti po srpskom starateljskom pravu ravnalo se, u svakom slučaju, deci ispod sedam godina. Međutim, duševna bolest nije svuda jednaka. Duševna bolest ima svojih stepeni. O tim razlikama u duševnoj bolesti srpsko starateljsko pravo nije vodilo računa. Ono je sa svakom duševnom bolešću postupalo na isti način. Zato je projekat dobro uradio, što je o toj razlici vodio računa. On zna, da ima duševnih bolesti, koje ne sprečavaju potpuno obolelo lice, da se svojim poslovima bavi i takvom licu delimično je oduzeta svojevlast; i za to delimično oduzimanje postavlja pomoćnika, koji će ga pomagati u njegovim poslovima.

Treća je razlika i novina u starateljskom pravu, što se zavodi ustanova, da se i licima, koja su ogrezla u poroku pijanstva, koja su odata poroku zloupotrebe

živčanih otrova, oduzima svojevlast i na taj način oduzima se mogućnost, da svoju imovinu upropaste. Takva lica stavljaju se pod starateljstvo sa dejstvom delimičnog oduzimanja svojevlasti. Ta ustanova novina je prema srpskom starateljskom pravu. Nje nije bilo tamo i kao novina treba da bude pozdravljena, jer odgovara potpuno potrebi, koja ju je izazvala.

Gospodo, u projektu se zavodi takozvano zvanično štitništvo. Zvanično štitništvo nije postojalo u srpskom starateljskom pravu. Zvanično štitništvo ja bih nazvao zakonsko štitništvo, budući da to štitništvo postoji ne voljom sudije, suda, već voljom samog zakona, faktom, koji kad se pojavi samim tim stiče se uslov za zvanično štitništvo. Zvanično štitništvo je zavodsko štitništvo. Deci, koja su smeštena u jednom zavodu, koji ima da se stara o njihovom vaspitanju i popravci, uprava takvog zavoda samim tim je njihov staratelj, naravno ako nemaju nikakvog imanja. Ako budu imali imanja, onda će posebni staratelj za imanje biti postavljen.

Gospodo, u Srbiji državnih ustanova za zaštitu mladeži nije bilo, i to je bila osetna praznina u njezinoj socijalnoj organizaciji. U stvari i u suštini, u Srbiji imala su staratelja samo imućnija deca i njihov staratelj starao se o imanju, da to imanje očuva, a malo, ili vrlo malo, o ličnosti samog staranika. Očigledno jedna šira organizacija starateljstva nametala se kao potreba za pravno područje Srbije. Ta potreba ovim projektom bila je zadovoljena, zadovoljena je time, što se uvodi takva ustanova kao novina, a to je starateljsko poverenstvo i starateljski savet. Jedan jedini čovek, a to je sudija, imao je da se stara o svoj deci na celokupnoj njegovoj teritoriji, a ta teritorija bila je obimna. Faktična je nemogućnost da se jedan jedini čovek obavesti sam sobom o svima ličnim i stvarnim prilikama svojih staranika. Ustanova tako zvanih sirotinjskih opštinskih odbora koja bi trebala da služi kao pomoćni organ nije postojala. Tu ustanovu sirotinjskih opštinskih odbora ima da popuni nova ustanova o starateljskom povereništvu i o starateljskim savetima. Ustanova starateljskog povereništva, to je aktivni organ starateljstva. Starateljski poverenici imaju biti iskusni, imati poznavanja i oni deluju kao organi prvostepene starateljske vlasti. Očigledno da će jedna takva ustanova, koja bude radila po svom vlastitom opazanju, donositi mnogo bolje odluke, — odluke koje će biti više u skladu sa stvarnošću, nego što bi ih donosio po najboljoj volji jedan sudija koji je udaljen od mesta i od ličnosti o kojoj treba da se stara. Ali, gospodo, takva ustanova starateljskih poverenika znači jedan izdatak, koji mnoge opštine neće moći da podnesu, te se ova ustanova predviđa fakultativno; ali tamo gde se ta ustanova ne može zavesti, gde se ne može izdržavati, predviđa se kao obavezna ustanova starateljski savet. Starateljski saveti imaju da vrše onu ulogu koju su vršili sirotinjski opštinski odbori.

Gospodo, za razliku od srpskog vanparničnog prava, projekat predviđa izvesne stvari i regulisava ih kao vanparnične, a one su bile predviđene i regulisane u srpskom pravu kao parnične. Kad se uzme u obzir veliki cilj i svrha samog vanparničnog pravosuđa da predupredi i otklanja sporove, onda se ta novina u ovom projektu mora smatrati kao jedan dobitak. Tako, gospodo, predviđena je dobrovoljna prodaja i procena. Srpsko pravo uopšte ne zna za dobrovoljnu prodaju. Isto tako i proglašenje nestalog za

umrlog. Ustanova proglašenja nestalog za umrlog po srpskom pravu vršila se spornim putem. Za nestale u toku ratova predviđen je nesporni postupak. Sada se za sva lica bez obzira kad su i gde nestala predviđa nesporan, vanparnični postupak.

Isto tako ima razlike između srpskog vanparničnog prava i projekta u pogledu overavanja isprave. Po srpskom pravu lice koje je imalo da overi moralo je da sadržinu isprave prizna za svoju, i to je u potvrdi vlasti imalo da bude navedeno. Sada se po projektu vrši samo legalizacija potpisa. Ima da se utvrdi da je dotično lice potpisnik isprave, a to se kaže i utvrđuje na dotičnoj ispravi.

Nespornim putem isto tako regulisani su i odnosi među supruzima, odnosi između roditelja i dece; uređeni su odnosi između suvlasnicima, raskidanje zajednice, uređenje meda. Sve te stvari po srpskom pravu mogle su biti raspravljane isključivo spornim, parničnim putem.

Gospodo, prema svemu pokazanom, a u dobrom uverenju da vanparnični postupak, kako se predviđa u projektu, znači jedan napredak, smatram da takvu jednu novinu, korisnu za izjednačenje zakona, treba prihvatiti. (Burno odobravanje i pljeskanje).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima reč izvestilac g. Nikola Sokolović.

Izvestilac Nikola Sokolović: Gospodo narodni poslanici, razlike koje su vekovi stvarali među pojedinim delovima našeg naroda, ostavljale su duboke tragove. U izgrađivanju jedinstvene jugoslovenske države, jedan od najvažnijih zadataka je bio, uklanjanje tih razlika i nejednakosti. Sigurno je, da je najteže i najosetljivije pitanje bilo, izjednačenje zakonodavstva na čitavom državnom području. Od našeg ujedinjenja do danas tome je radu posvećivana najveća pažnja, i taj se veliki posao približuje svojoj završnoj fazi. Treba odati najveće priznanje svima onima, koji su u ovo veliko delo ulagali svoje umne snage, svoje znanje i iskustvo. Treba istaći i reći, da je rad na unifikaciji zakonodavstva voden smišljeno, po jednom određenom sistemu. Taj veliki i teški posao dao je do sada samo dobre i korisne rezultate. Iako je bio velik i težak zadatak ujediniti zakonodavstvo na 6 ili 7 raznih pravnih područja, taj se zadatak vrši i privodi kraju s velikim uspehom, bez potresa i trzavica. Rezultat toga rada je ne samo u tome, da je naša država dobila jedinstvene zakone, već i u tome, da je naš narod dobio najnaprednije i najmodernije zakone. Koristi toga rada osećaju se već i u životu, one se vide, one se i priznaju.

Ovome velikom delu izjednačenja zakonodavstva, Narodna skupština daje danas još jedan dragocen prilog. Pred nama je predlog zakona o sudskom vanparničnom postupku.

Sav rad naših redovnih sudova u građanskim poslovima deli se u glavnom na dva dela: postupak u parnicama i van parnica. U parničnom postupku imamo jedinstveni savremeni zakonik, po kome naši sudovi sa vrlo malim izuzetkom već postupaju. Ali je vrlo velik broj i vrlo velika važnost i onih poslova iz područja građanskog prava, u kojima sudovi postupaju izvan parnica. Ti poslovi, iako se u glavnom osnivaju na jednakim odredbama materijalnog prava, provodeni po nejednakim procesualnim propisima, nisu u svojoj konačnoj formi davali jednake rezultate, što je praktično značilo, da često puta naši građani iz raznih krajeva nisu bili pred zakonom jednaki. A često puta su se propisi na raznim područjima su-

kobljavali, što je na veliku štetu pravne sigurnosti, koja je toliko potrebna za stabilnost pravnih odnosa.

Ovini zakonskim predlogom te razlike nestaju, pa će postupak i na ovome području delatnosti naših sudova biti izjednačen. Time ćemo konačno imati unificirano čitavo naše formalno, procesualno pravo, i u tome je naročiti značaj i velika važnost ovoga zakona. Posle ovoga preostaje još, da se do kraja dovede unifikacija materijalnog prava. Uskoro ćemo dobiti zajednički trgovački zakon, a nije daleko vreme ni do opšteg građanskog zakonika. Time će biti izvršeno epohalno delo ujedinjenja celokupnog našeg prava, čiju će ogromnu važnost imati ceniti buduća pokolenja.

Predlog zakona o sudskom vanparničnom postupku izraden je na podlozi prava, koje u glavnom već postoji na najvećem delu naše državne teritorije. Ti su propisi sada usklađeni, ujednačeni, saobraženi stanju ostalog zakonodavstva, dopunjeni prema savremenim potrebama i sredeni tako, da svi ti propisi sakupljeni u okvir jednog zakona, čine jednu sistematsku organsku celinu. U tome nastojanju projektanti su se koristili velikim iskustvom i praksom. Koristili su se 80-godišnjom primenom sadanjih propisa, odabirali su ono, što se je do sada pokazalo kao najbolje. Dobivamo još jedan moderan i napredan zakon, koji će i u ovoj materiji dati našem narodu mogućnost, da najkraćim i najjednostavnijim putem ostvaruje svoja prava.

Podneseni zakonski predlog, odbor Narodne skupštine je najsvesnije proučio i pretresao, svestan velike važnosti ovoga posla. Odboru je rad u veliko bio olakšan time, što je zakonski predlog podnesen Narodnoj skupštini sa iscrpnim obrazloženjem, koje predstavlja jednu naučnu studiju, koja kao prilog našoj pravnoj literaturi čini čast našem Ministarstvu pravde i svome redaktoru profesoru dru Ajzneru. Ovo je potrebno naglasiti sa željom, da se u našem parlamentu uvede praksa, da se i drugi zakonski predlozi podnose sa obrazloženjima, koja će biti dokumenat o nameri i pravnoj volji zakonodavca, i u slučaju spornih tumačenja otklanjati mogućnost pogrešne primene zakonodavčeve volje.

Zakonski predlog koji je pred nama, sadrži dva zakona: Zakon o sudskom vanparničnom postupku, i Uvodni zakon. Materija je velika i opsežna, jer oba zakona imaju preko 350 paragrafa, — motive i potrebu donošenja ovih zakona obrazložili su dovoljno g. Ministar pravde i raniji g. izvestilac — pa ću ja posle onoga što je rečeno biti slobodan da u najkraćim potezima izložim sadržinu i značaj jednog i drugog zakona, a naročito da istaknem one odredbe, koje su nove i koje u sadanjim zakonima nisu postojale. G. Milivoj Perić je istakao razlike u kojima projekat otstupa od sadašnjeg srpskog zakona, a ja ću nastojati da ukratko prikažem razlike, u kojima on otstupa od sadašnjeg stanja u ostalim pravnim područjima.

Kako je rečeno, zakon o vanparničnom postupku je izraden na bazi austrijskog patenta od 1854 godine, koji u glavnom u raznim redakcijama i recepcijama važi danas na svima našim pravnim područjima osim područja Apelacionog suda u Novom Sadu. Zakonska materija je sredena ovako:

I deo sadrži opšta naređenja, načela postupka, nadležnost, pravne lekove, troškove postupka itd. U ovome delu je novina u tome, što zakon daje vanparničnom sudiji mnogo veća ovlašćenja nego ih je

imao ranije. Sudija će u toku toga postupka sam rešavati i prejudicijalna pravna pitanja, dok se samo pitanje spornih činjenica ima rešavati parnicom. Pitanje nadležnosti suda je obradeno tako precizno, da u tom pogledu neće biti sumnje kao ni sukoba nadležnosti. Provedena su načela oficijoznosti i slobodne ocene dokaza. Na osnovu podnesenog rekursa može prvi sud sam izmeniti svoju odluku, ukoliko na osnovu nje nije treće lice steklo kakovih prava, i to bez zasebne predstavke. Troškove postupka snosi u pravilu ona strana, u čijem je interesu postupano.

II deo propisuje način rasprave zaostavštine i sve što je sa tim u vezi. Da ne bi zaostavštine dugo vremena ostajale neraspripravljene, svaki slučaj smrti ima se prijaviti sreskom sudu u roku od 10 dana. Smrtovnice sastavljaju javni beležnici, opštinske vlasti, naročiti sudski poverenici, a može i sam sud. Ostavinska rasprava se ne mora povesti ako u zaostavštini nema nepokretnina, ili ako pokretna imovina ne prelazi vrednost od 10.000 dinara. Novčani zavodi dužni su na zahtev suda dati izveštaj o imovini pokojnika koja se nalazi kod njih. Tačno je određeno ko snosi troškove popisa. U pogledu predaje nasledničkih izjava otklonjene su nejasnosti koje su do sada postojale.

III deo govori o postupku u poslovima starateljstva. Po dosadanjim propisima ova materija je bila obradena samo u pogledu starateljstva nad maloletnim licima. Za ostale slučajeve starateljstva pokazala se je potreba reforme ne samo formalnih, nego i materijalno-pravnih propisa. Na osnovu potreba, koje su se pokazale u životu, i naš je predlog po ugledu na francusko, nemačko i švajcarsko zakonodavstvo, propisao odredbe o starateljstvu ne samo za duševne bolesne i slaboumne, već iz razloga prevencije i za one, kod kojih je potrebno samo delimično oduzimanje svojevlasnosti. Takvi su slučajevi kod manjih duševnih defekata, kod alkoholičara i kod onih, koji podležu upotrebi živčanih otrova i opojnih sredstava. Sa svima potrebnim obzirima obraden je postupak kod oduzimanja slobode licima koja se predaju u zavisnosti za duševne bolesti. Ove su mere potrebne, da bi se sprečile greške i zloupotrebe u ovakvim slučajevima. Isto tako su upotpunjeni propisi kod produženja i oduzimanja očinske vlasti i u pogledu vanbračne dece.

Propisi o upravi imovinom maloletnih lica su elastičniji, kako bi se omogućilo da ta imovina odbacuje što veću korist. S druge strane postavljene su odredbe, kako bi čuvanje te imovine bilo što više osigurano.

Postupak u starateljskim stvarima stavljen je u nadležnost naročitim organima, u kojima učestvuju građani pod rukovodstvom i nadzorom sudova. Iskustvo je stvorilo potrebu ovakvog rešenja. Sami sudovi zbog opterećenosti mnogim drugim poslovima, zbog nepoznavanja mesnih i ličnih prilika, zbog nedovoljnog iskustva, ne mogu uvek posvećivati dovoljno vremena i pažnje nadzoru nad životom i radom lica koja su pod starateljstvom. Da se to omogućiti, prenesena je ta dužnost na građane preko opštinskih odbora. Od nekoliko sistema koji postoje sada u našoj zemlji, prihvaćen je sistem sadanjih sirotinjskih poverenstava koja postoje na području Apelacionog suda u Zagrebu. To je kolegijalno telo sastavljeno od opštinskih odbornika. Predsedava mu starešina sreskog suda, a referent je stručno lice sa sudijskom kvalifikacijom. Više instancije su redovni sudovi. Ova su poverenstva tamo gde postoje, dala

najbolje rezultate. Ona su fakultativna, tj. uvode se tamo gde opštine to žele i imaju sredstava za izdržavanje te ustanove. Gde se ova poverenstva ne mogu uvesti određuje se starateljski savetnici, koji će savetom i mišljenjem poslužiti sudovima kao pomoćni organi u starateljskim poslovima.

IV deo o usvojenju i pozakonjenju i V deo o dobrovoljnoj proceni i prodaji zadržavaju u glavnom dosadanje odredbe. Izmene su učinjene u pravcu da postupak bude jednostavniji, brži i korisniji.

VI deo o proglašenju nestalog za umrlog i o dokazivanju smrti, uniformira propise koji sada nisu jednaki na svima područjima. Uveden je za sve slučajeve oficijozni vanparnični postupak sa nadležnošću okružnih sudova.

VII deo. Poništaj isprava (amortizacija). U ovom delu je prihvaćen u glavnom postupak po naredbi od 31. avgusta 1915 koji važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu sa korekturama po zak. čl. XXXIII. 1881. g. i po francuskom zakonu od 15. jula. 1872. Neka su pitanja rešena po stečenim iskustvima s obzirom na naše domaće prilike, a po mišljenjima naših privrednih i novčanih ustanova i Ministarstva finansija. U pogledu poništaja menica i čekova važe propisi meničnog i čekovnog zakona.

VIII deo govori o ostalim slučajevima vanparničnog postupka, koji se po svojoj prirodi ne mogu uvrstiti u prethodne delove. Ovaj deo je najinteresantniji, jer sadrži mnoge nove odredbe za odnose, koji su specifično naši. Opravdano se može očekivati, da će naš narod od tih odredaba imati velike koristi. Mnogi sporovi, naročito na selu, koji se sada po postojećim zakonima mogu rešavati samo parnicom, po novom zakonu će se rešavati vanparničnim putem. Parnični put, pored toga što je težak, skup i komplikovan, stvara zlu krv među strankama, često je izvor neprijateljstva, mržnje i sviju onih hrdavih posledica koje parnica za sobom povlači. U nekim našim krajevima parničenje je prešlo u strast i inat. Najveći broj parnica na selu se vodi o raskidanju zajednice i sporu oko granica. To je izvor sukoba među najbližim srodnicima i susedima, a da i ne spominjemo česte slučajeve, koji su svršavali i sa težim posledicama.

Po ovome predlogu razvrgnuće zajednice redovno će se moći svršavati vanparničnim putem, koji je blaži, jednostavniji, lakši i brži, a i jeftiniji nego parnica. Na parnicu će se morati ići samo onda, ako postoji spor o samom vlasničkom pravu ili o predmetu deobe. Ako se deoba može provesti samo prodajom zajedničkog dobra, ta se prodaja neće više vršiti izvršnim putem, već dobrovoljnom prodajom.

Pitanju susedskih sporova oko međa projekat je posvetio naročitu pažnju s obzirom na veliki broj ovakvih parnica i teškoće njihovog rešavanja. Ti su sporovi često puta toliko komplikovani, da je kadgod bilo nemoguće doneti pravilno rešenje, koje bi odgovaralo pravu i pravičnosti. Oko najmanje sitnice, koja često puta nema nikakove praktične vrednosti, susedi se znaju uplesti u beskonačne parnice, koje izviru jedna iz druge. Osećala se je velika potreba da se to stanje popravi. Smatram da je zakonski predlog u tome naročito uspeo. Po njemu se ima postupati na zahtev stranke, ako se međe ne mogu

raspoznati ili ako su sporne. A ako se u toku neke redovne parnice pokaže, da se radi samo o sporu u pogledu međa, sud će s tužbom postupati kao s predlogom za uređenje međa. Međa će se utvrditi — ukoliko nije dokazano jače pravo — prema poslednjem mirnom posedu, a ako se ni taj posed ne može utvrditi, ima se sporna površina podeliti po pravičnoj proceni suda. Dokaz jačega prava ima se provesti u vanparničnom postupku uvek, ako vrednost sporne površine ne prelazi 500 din., a ako prelazi 500 din. onda, ako obe stranke na to pristanu. U protivnom se to pitanje ima rešiti parnicom.

I po sadanjem stanju, često puta bi stranke ovakav spor rešile poravnanjem što se same stvari tiče, ali se redovno ne mogu pogoditi u pogledu troškova. Po opštem principu civilnog postupka, stranka koja izgubi spor, mora da snosi sve troškove. Ti su troškovi u parnici često puta daleko veći nego li je vrednost samog predmeta parnice. Ovde projekat nalazi izlaz u tome, što u pravilu troškove postupka snose svi susedi u srazmeru svojih međašnjih delova.

Nadalje se vanparničnim putem raspravljaju pitanja nege, vaspitanja i izdržavanja dece među nesložnim supruzima, kao i određivanje miraza i opreme.

Nadamo se, da će ovakav način rešavanja osloboditi naš narod, naročito na selu, mnogih skupih i beskonačnih parnica, a naše sudove rasteretiti baš u onome delu, koji im zadaje najviše truda i posla. Ali još je važnije to, da će se svi ovi sporovi i meritorno rešavati i bolje i pravednije.

IX deo govori o sudskim uverenjima, overavanju isprava, prepisa i prevoda, sastavljanju pred sudom isprava, naročito izjave poslednje volje. Novo je to, da i ženska lica mogu biti svedoci izjave poslednje volje.

Da bi se novi vanparnični postupak mogao na celoj državnoj teritoriji uvesti u život, potrebno je bilo da se donesu i izvesne odredbe materijalno-pravne prirode, koje po svojoj naravi ne spadaju u zakon o postupku. Zbog toga se je morao doneti zaseban zakon, koji je u isto vreme i uvodni zakon sa odredbama o stupanju na snagu samog postupka, o prelaznim naređenjima, završnim naređenjima i odredbama o tome, koji sadanji propisi na kome području ostaju i dalje na snazi.

Materijalno-pravne odredbe koje su unesene, u skladu su sa propisima projekta novog jedinstvenog građanskog zakonika.

Iznoseći pred Vas ovaj zakonski predlog, koji je stručno sastavljen i savesno proučen, ja vas molim da ga izvolite primiti, jer verujem da će on biti od koristi našem narodu i podići kvalitet i ugled naše pravosuđa. (Pljeskanje i odobravanje).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Gospodo narodni poslanici, sa vašim pristankom, ja ću današnju sednicu da zaključim, a kao dnevni red naredne sednice predlažem: Nastavak današnjeg dnevnog reda. Prima li Narodna skupština? (Prima).

Narednu sednicu zakazujem za sutra u 10 časova pre podne.

Sednica je zaključena u 13 časova.

P R I L O Z I

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA
MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA
Pov.Br. 13730

Beograd, 20. VI. 1934. god.

GOSPODINU Dr. KOSTI KUMANUDIU

Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD.

Gospodine Predsedniče,

U prilogu pod 1/. čast nam je dostaviti Vam originalni Ukaz Njegovog Veličanstva Kralja od 12 juna 1934 godine, kojim smo ovlašćeni, u smislu člana 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije, da možemo podneti na rešenje Narodnom predstavništvu predlog zakona o konvenciji o likvidaciji poreza i da bi se

izbeglo dvostruko oporezivanje za vreme od 3 novembra 1918 godine do 31 decembra 1922 godine u smislu člana 43 opštih sporazuma o izvršenju Rapalskog ugovora sa završnim Protokolom, zaključenoj i potpisanoj u Rimu, 26 aprila 1924 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije.

U prilogu pod 2/. čast nam je dostaviti Vam deset primeraka predloda zakona sa obrazloženjem o gorepomenutom ugovoru s molbom da isti izvolite izneti na rešenje pred Narodnu skupštinu.

Ministar finansija,
Dr. Milorad Đorđević s. r.
Ministar inostranih poslova,
B. D. Jevtić s. r.

(Zakon štampan u »Službenim novinama« za 1934 g.).

MI
ALEKSANDAR I
po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije,

Na predlog Našeg Ministra finansija i Našeg Ministra inostranih poslova, a po saslušanju Našeg Ministarskog saveta, rešili smo i rešavamo:

Ovlašćuje se Naš Ministar finansija i Naš Ministar inostranih poslova da mogu, na osnovu čl. 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije, podneti Narodnom predstavništvu na rešavanje:

Predlog zakona o Konvenciji o likvidaciji poreza i da bi se izbeglo dvostruko oporezivanje za vreme od 3 novembra 1918 do 31 decembra 1922 u smislu člana 43 opštih sporazuma o izvršenju Rapalskog ugovora sa završnim Protokolom, zaključenoj i potpisanoj u Rimu, 26 aprila 1924 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije.

Naš Ministar finansija i Naš Ministar inostranih poslova neka izvrše ovaj Ukaz.

12 juna 1934 godine
Beograd.

Ministar finansija,
Dr. Milorad Đorđević s. r.

Ministar inostranih poslova,
B. D. Jevtić s. r.

ALEKSANDAR s. r.

I N T E R P E L A C I J A

Svetislava Hodere, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o zloupotrebi vlasti od strane sreskog načelnika Sreza podgoričkog Ljub. Cemovića.

Gospodine Ministre,

Načelnik Sreza podgoričkog g. Ljubomir Cemović učinio je sledeće krivice:

1 — Prijavljeni zbor Jugoslovenske narodne stranke za ponedeljak 7 maja t. g. nije odobrio pod izgovorom da je pazarni dan;

2 — prijavljenu konferenciju Jugoslovenske narodne stranke za isti dan nije odobrio iz istog razloga;

3 — na protest našeg člana Glavnog odbora g. Andre Popovića, urednika Ratnog albuma, g. Cemović mu je izjavio, da je Podgorica jedan vulkan, i da ne bi dozvolio držanje zbora, pa ma mu naredio i sam g. Predsednik vlade;

4 — da bi onemogućio g. Popoviću držanje kon-

ferencije g. Cemović je u društvu sa predsednikom opštine g. Nešom Šćepovićem i g. Pejnovićem bivšim sopstvenikom hotel »Imperijala« otišao u kafanu »Imperial« i bio prisutan, kada je g. Pejnović u svojstvu člana uprave napadao zakupca g. Vrbicu, kako je smeo da dozvoli držanje konferencije i pod pretnjom da će mu se hotel oduzeti, naterao je g. Vrbicu, da salu za držanje konferencije otkaže. Samo prisustvo sreskog načelnika i predsednika opštine očigledno je delovalo kao pritisak vlasti na g. Vrbicu;

5 — kada je g. Popović istoga dana poslao da se istaknu šest objava u varoši sa otkazom konferencije za sledeći dan, g. Cemović je lično naredio dečku, koji je objave isticao da iste skida. Na lično pitanje g. Popovića, zašto to nareduje, g. Cemović se je izgovarao, kao da tobož objave nisu bile taksirane, i

ako mu je moralo biti poznato, da političke objave stranaka zakonom odobrenih ne podležu taksiranju, a sem toga da sreski načelnik nije neposredno pozvan da se meša u nadležnost finansijske kontrole;

6 — da bi dalje onemogućio g. Popoviću da održi konferenciju, on je na dan 8 maja, na Markovdan, pri odlasku u crkvu prišao kafedžiji od »Trebjese«, g. Jagošu Pavličiću, i iznoseći mu opasnost, koja preti njegovom lokalu kod držanja konferencije, gde će se lomiti vrata, prozori, stolovi i stolice, očigledno mu stavio do znanja, da lokal otkaže, što je ovaj i učinio;

7 — Savu Prelevića iz Kuča, koji je još za vreme prethodnog sreskog načelnika bio kažnjen sa 15 dana, a za kaznu koja je bila zastarela, pozvao je na izdržavanje kazne g. Cemović samo s toga, što je ovaj pomagao g. Popovića u pogledu raznošenja objava;

8 — G. Cemović je ovim svojim kažnjivim radnjama dokazao da i rasturanje zbora g. Popovićevo u Podgorici na dan 26 oktobra 1933 g., kuda je bilo došlo preko hiljadu ljudi, a koji je zbor bio rasturen sa 20—30 tipova, može da se pripíše g. Cemovićevoj zakulisnoj akciji, što je danas u Podgorici javna tajna;

Nažalost, ovaj rad je, iako vrlo vešto insceniran i pripisan nekim komunistima, koji su zato suđeni i osuđeni, bio od vrlo nepovoljnih posledica, jer je tom prilikom hiljadu ljudi otišlo sa zbora razočara-

no na vlast, koja takve trikove organizuje, a šaka neozbiljnih tipova među kojima je bilo i komunisti, otišli su sa uverenjem, da im je moguće pred očima vlasti terorirati hiljadu slobodnih građana;

9 — g. Cemović je oglasio na ovaj način varoš Podgoricu kao vulkan komunizma, te onemogućava očigledno i javno svako držanje zborova u njoj. Vršeći ovo bezakonje on sa predsednikom opštine g. Nešom Šćepovićem nanosi ljagu mirnom i rodoljubivom stanovništvu varoši Podgorice, koje je celokupno nezadovoljno tamo njihovim radom, i uverava da je potrebno da se ova dva gospodina uklone iz Podgorice, pa će zavladati mir, red i potpuna sloboda u njoj.

Dostavljajući vam ovo, gospodine Ministre, i uveren, da je rad g. Cemovića ne samo nezakonit, već da njegova samovolja i mešanje u politiku stvaraju jednu vrlo mučnu situaciju, vrlo nepovoljnu za državni autoritet, ja vas molim da mi odgovorite u Narodnoj skupštini:

Da li ste voljni da g. Cemovića za označena bezakonja primerno kaznite i eventualno sa položaja uklonite?

Izvolite, Gospodine Ministre, primiti uverenje moga osobitog poštovanja.

Beograd, 19 juna 1934 g.

Svetislav Hodera s. r.
narodni poslanik.

I N T E R P E L A C I J A

Dragutina Perka, narodnog poslanika, na Ministra finansija o neisplaćivanju penzijskih prinadležnosti penzionisanim službenicima železničke direkcije na teritoriji Ljubljanske direkcije.

Gospodine Ministre,

Na teritoriji Ljubljanske železničke direkcije došlo je oko 200 železničkih službenika pre 4 meseca obavest da im je prestala služba. Skoro svi ovi službenici imaju oko 30 godina službe i pravo na penziju, ali od marta i aprila tek. god. niti su dobili plate niti im je regulisana penzija.

Kako se mora odrediti količina lične penzije sa istim rešenjem sa kojim se službenik penzionise — što § 134 Zakona o državnom saobraćajnom osoblju imperativno nalaže, a u slučaju penzionisanja Kraljevim Ukazom mora se izdati rešenje o količini penzije najkasnije u roku od 15 dana, to je postupak sa navedenim železničkim osobljem protivzakonit i nesocijalan i nehuman.

Po našim obaveštenjima leže svi predmeti ovih penzionera bez penzije u Ministarstvu finansija i čekaju saglasnost ili pristanak gospodina Ministra finansija za penzionisanje. To češće najteže pogada životne interese penzionisanih jer ne dobijaju ni plate ni penzije ni akontacije na penzije.

Molim gospodina Ministra finansija da mi u narednoj Skupštinskoj sednici izvoli dati usmeni odgovor na sledeća pitanja:

1 — je li gospodinu Ministru finansija poznato da na teritoriji dravske železničke direkcije čeka oko 200 penzionisanih železničkih službenika na njegovu saglasnost za penzionisanje;

2 — je li voljan gospodin Ministar odrediti hitno rešenje ovog predmeta da se udovolji bar naknadno i donekle §-u 134 Zakona o državnom saobraćajnom osoblju;

3 — je li gospodin Ministar voljan izdati naređenje finansijskoj direkciji Dravske banovine da bezodvlačno isplati mesečne akontacije rečelitim novim penzionerima jer oni već 4 meseca žive na dug bez ijedne pare.

Izvolite, gospodine Ministre, primiti i ovom zгодом izraz moga osobitog poštovanja.

Beograd, 19. VI. 1934 g.

Perko Dragutin s. r.
narodni poslanik.

I N T E R P E L A C I J A

Dr. Marka Kozula, narodnog poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta o višegodišnjem nezdravom kreditnom poslovanju novčanih zavoda i privatnih poverilaca.

Gospodine Pretsjedniče,

U vezi već ranijih mojih interpelacija u ovome pitanju, a osobito one od prošle godine, kada mi je bivši Pretsjednik vlade g. dr. Milan Srškić odgovorio

»da kucam na otvorena vrata« odnosno, da je pitanje rješavanja privredne krize kod Vlade već gotova stvar, do danas faktično ovo pitanje nije našlo ni u Vladi ni u Narodnoj skupštini svojega zagovornika

sa strane vladine većine. Vremena se pogoršavaju, naši privrednici iza zbonova prošle godine u Zagrebu, u Novom Sadu, a ove godine iza zborova u Skoplju i Splitu, držaše više sastanaka, donesoše razne rezolucije i peticije na Kr. vladu u kojima upozoravaju na teške posljedice koje će zadesiti državne finansije ako se dode do sasma potpune propasti privrede, do čega će neminovno doći, ako se ne poduzmu efikasne mjere. Dalmatinski privrednici svih struka i kategorija, poslali su narodnim poslanicima i senatorima prigodom putovanja preko Jadrana pismenit predstavku koja glasi:

Višegodišnje nezdravo kreditno poslovanje novčanih zavoda i privatnih povjerilaca, sa visokom kamatom, dovelo je neizbježno do nemogućnosti isplaćivanja dugova jer su se dugovi kroz malo godina podvostručili, negdje i pomnogostručili. Ovo je nezdravo poslovanje proizvelo prezaduženost svih slojeva, od seljaka do činovnika i trgovaca, zanatlija, pomoraca i ribara i uopšte svih staleža.

Novčani zavodi presjekavši životne žile opstanka svojoj klijenteli, posjekli su izvor opstanka samim sebi, porementivši cirkulaciju kredita i novca. Novac je na našem Primorju nestao iz prometa. Uz opću privrednu krizu zahvatila je Primorje još i kriza u pomorstvu i iseljeništvu, te su prestale pošiljke naših iseljenika, koje su davale, naročito otocima, pomoći i okrepe. Takova je nestašica novca na cijelom Primorju i u Primorskoj banovini, da se u varošicama i selima razvija u glavnom primitivni promet zamjenom dobara, a novac je rijetkost i u samim gradovima. Da postoji poremećenje novčano i kreditno, koje koči čitav privredni život, to izričito priznaju uredbe o zaštiti zemljoradnika i novčanih zavoda. U vezi sa tim poremećenjem nastupio je pad cijena i pad vrijednosti dobara, ali je visina dugova ostala, a kamate su malo popustile. U koliko se imalo u vidu zaštita zemljoradnika odlaganjem isplata i sniženjem kamata, a ostavilo bez jednake zaštite ostale slojeve, nastupila je neminovna posljedica da je zemljoradnik ostao bez kredita te mu zaštita nije donijela koristi, nego ga je uvalila u drugu, možda još goru nepriklisu, pošto u Primorskoj banovini zemljoradnik ne može da bez kredita preživi od ljetine do ljetine. A pošto su svi drugi staleži ostali bez zaštite, oduzeta im je mogućnost da daju zemljoradniku kredit i da redovnim prometom i cirkulacijom novca kroz kredit žive jedan sa drugim i pomažu se izmjenično. Ovo je opća spoznaja i opći osjećaj u zemlji. Novčani zavodi, dok uživaju za sebe blagodat zaštite i postepenog saniranja, te ne isplaćuju uloge i račune, sa druge strane navaljuju žestoko na nezaštićene svoje dužnike i tjeraju na dražbu njihovo stanje. Zbog nestašice novca i kredita prodaju se na dražbi dobra daleko ispod cijene, a kupuju ih novčani zavodi. Rezultat je općenito ovaj: za dugove, narasle prekomjernim kamatom, oduzimaju se imovine dužnika za po cijene, a često i za niže. Novac se ne samo potpuno spašava sa svim visokim kamatom, nego se još pretvara u podvostručenu vrijednost oduzimanjem imetaka. Osiromašuje se i deposedira srednji stalež u času priznate kreditne krize, te se imetci gomilaju u rukama novčanih zavoda i tim otimlju privatnoj upravi i inicijativi, da postanu predmetom imobilizacije i špekulacije. Teške i porazne su posljedice koje odatle nastaju za općenitost. Srednji stališ, posjednički, trgovački, pomorski, obrtnički i zanatlijski, i svi oni slojevi, koji sa zemljoradničkim tvore jednu

povezanu i organsku cjelinu narodnoga bića, te koji su vazda bili nosioci svakoga zdravoga nacionalnoga pokreta i organizacije nacionalne i državne snage, prepušteni bez zaštite pretvaraju se od pouzdana elementa u opasan proletarijat, a skromni njihov imetak biva oduzet privatnoj obradi i postaje predmetom nezdrave i nemoralne špekulacije ili štetna napuštanja korisne proizvodnje.

Zatvarati oči pred ovim štetnim pojavama i neizbježivim posljedicama koje se dnevno i na vrlo drastičan način pojavljuju kao jedna nacionalna opasnost, bio bi grijeh. Mi upiremo prstom u jedan od najdrastičnijih takvih pojava, koja je u zadnje doba opetovano nastupila naglom propašću tolikih pomorskih preduzeća, gdje su milijonski ulozi naših ponosnih pomoraca propali za same dugove ugljena i tim, na opću državnu opasnost za sami posjed mora, te su tako propali zbog poremećenja kredita nosioci jedne nacionalne snage. Slična propast prijete i trgovcima i posjednicima i svim drugim staležima. Glavni je i osnovni uzrok ovim pojavama i opasnostima u tome, što se nastala privredna kriza ne rješava jednakom mjerom u svima odrazima i za sve slojeve pučanstva, kako je to zbog prirodne povezanosti privrede i života apsolutno nužno. Dok sva dobra padaju u vrijednosti i u svojim prihodima, ne može da bude da sami novac, ne samo ostaje netaknut na svojoj visini i u svojim previsokim kamatom, jer novac nije drugo nego predstavnik tih vrednota i njihov numerični izražaj. Kada sve vrijednosti padaju, mora se srazmerno da snizi i vrijednost novca i da se ograniče njegovi plodovi kao i svih dobara. A pošto je prošlih godina novac prekomjernom kamatom najviše doprinio nastupu krize, pravo je da dugovi koji su na taj način nerazmjerno porasli budu reducirani na odgovarajuću realnu vrijednost u srazmeru prema vrijednosti dobara, i naročito da prekomjerno visoke kamate budu i za nekoliko prošlih godina brisane. Ovako se jedino može da dode do uspostave opće privredne ravnoteže i zaustavljeni stroj privrede i kredita da se ponovo uputi. Predlažemo zato:

1. Da se jednaka zakonska zaštita proširi na sve društvene slojeve i prema svakoj vrsti povjerilaca, ne isključivši ni državne novčane zavode.

2. Da se prema padu vrijednosti dobara i proizvoda snize srazmjerno i dugovi i kamate, a kamate da se snize i retroaktivno za neki određeni broj godina.

3. Da se obustave sve prisilne prodaje nepokretnih dobara do konačnog uređenja razduženja u gornjem smislu.

Gospodine Pretsjedniče, preko 500.000 (petstotiljada) organiziranih naših privrednika, koji sačinjavaju jezgru našega ekonomskoga i finansiskoga života, vapiju i traže isto što i dalmatinski privrednici, čiji je vapaj — krik očajnika, vapaj onoga koji se utapa. U ovoj nevolji, još je jedna od najvećih što državne i poludržavne ustanove kao Agrarna i Hipotekarna banka prodaju nekretnine privredniku i gradaninu i tako upropašćavaju što bi se po selu bilo spasilo i sačuvalo.

Vapaj privrednika sa tih strana dolazi i u ovaj dom i naša je sveta dužnost, da se obazremo i pružimo ruku pomoćnicu. I jači i veći i mogućniji narodi od nas spasavaju sebe bez obzira na neke međunarodne konvencionalnosti, na koje se obaziru samo slabiji i nemoćniji, pak bi bio i na nama red, da

mi spasavamo naš narod u ovoj sveopćoj katastrofi, pa bilo kome i krivo.

Srednji stalež na kome bazira kultura i sve lijepe vrline naše zemlje treba sačuvati. Propast srednjega staleža vuče sa sobom teške i nepredvidive posljedice, koje bi neminovno našu zemlju zadesile. Što je prepušteno treba žurno ispravljati, da ne bude kasno.

Gospodine Presjedniče, pošto čitava naša javnost traži rješenje ovoga pitanja, to sam slobodan na G. Presjednika Vlade uputiti sljedeću interpelaciju:

1.) Da li mislite, Gospodine Presjedniče, podnijeti Narodnom pretstavništvu zakonsku osnovu ili uredbom riješiti pitanje zaštite srednjega staleža isto

onako kao što se zaštitilo seljake i banke i kada mislite to učiniti?

Molim Vas, Gospodine Presjedniče, da ovu interpelaciju dadete pročitati u Narodnoj skupštini, za koju po njezinoj važnosti i zamašitosti tražim hitnost i prednost, moleći da mi g. Presjednik Vlade u Narodnoj skupštini dade usmeni odgovor.

Primite, Gospodine Presjedniče, i ovom prilikom uverenje mog osobitog poštovanja.

19 juna 1934 godine

Beograd.

Dr. Marko Kožul, s. r.
— narodni poslanik.